

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Αρχαιολογία του τοπίου: Θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις

Ενότητα 3.4: Το τοπίο στη Μινωική τέχνη

Γιώργος Βαβουρανάκης

Φιλοσοφική Σχολή

Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Το τοπίο στη Μινωική τέχνη

ΒΡΥΣΙΝΑΣ Ι

Ίρις Τζαχίλη

ΜΙΝΩΙΚΑ ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ ΤΟΠΙΑ

Τα αγγεία με τις επίθετες πλαστικές μορφές από το Ιερό Κορυφής του Βρύσινα και η αναζήτηση του βάθους

Εικονολογία και
φαινομενολογία

1

Εισαγωγικά ερωτήματα

2

- Τι επιλέγεται προς απεικόνιση;
- Πώς αποδίδεται;
- Φυσιοκρατία και νατουραλισμός

Αγγεία με παραστάσεις φυσικού χώρου

3

4

5

Φυσικός χώρος

Αγγεία με παραστάσεις φυσικού χώρου [2]

6

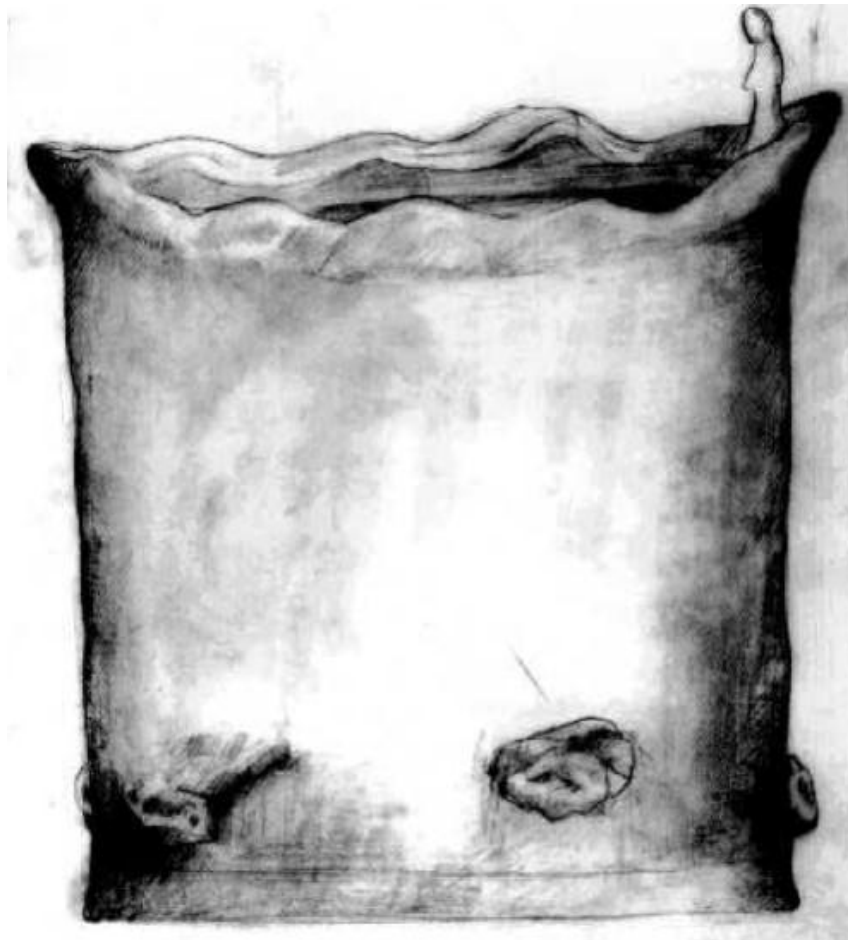
7

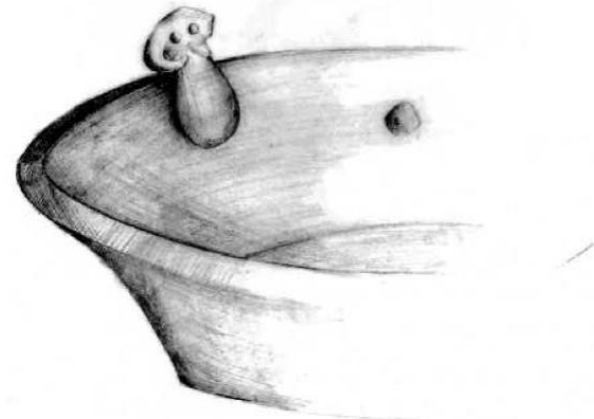
8

Φυσικός χώρος και ζώα

Αγγεία με παράσταση χώρου και ανθρώπων

9

10

Παραστάσεις ανθρώπων

11

12

Αγγεία με παραστάσεις δένδρων

Κόγχη

Κορμός

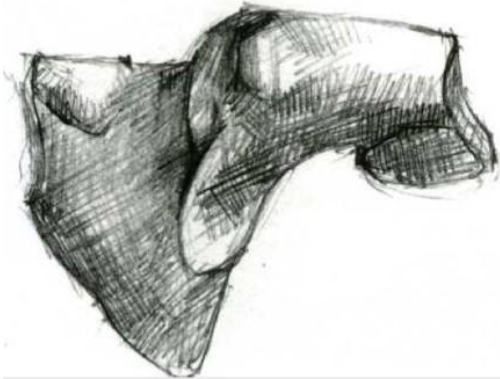
Διχάλα

13

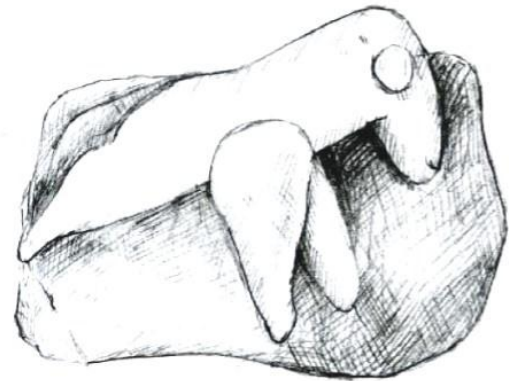
Αγγεία με επίθετα ζώα

14

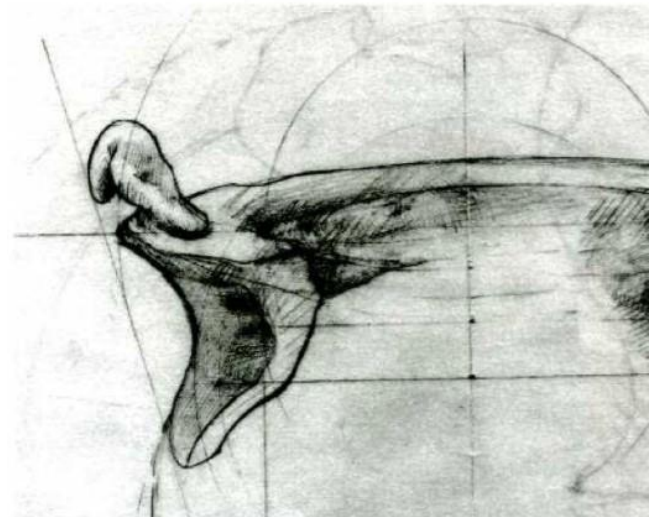
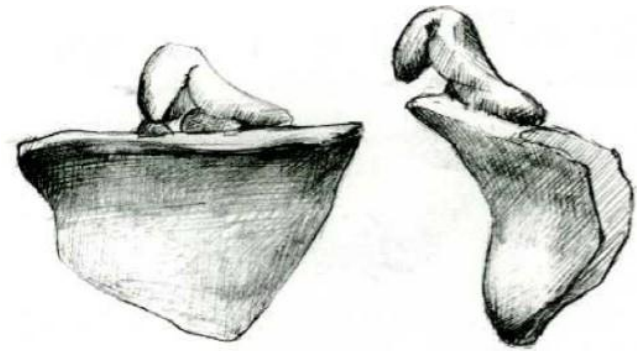
15

16

Αγγεία με πτηνά

17

18

Επίθετα διπλά κέρατα

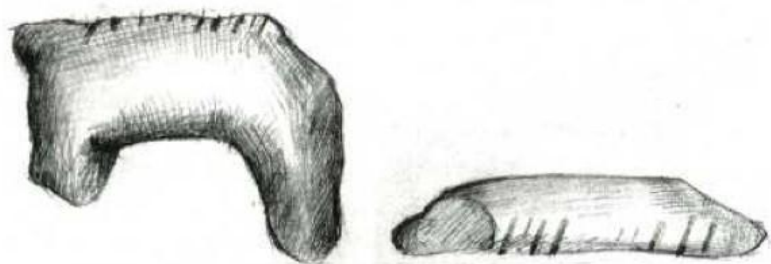
19

20

Αποσπασμένα επίθετα ζώα και πτηνά

21

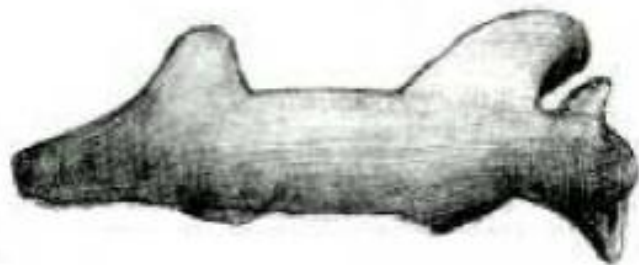
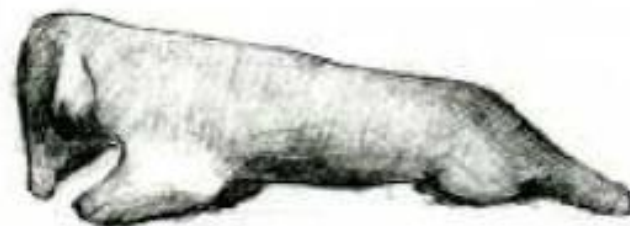
22

23

Αποσπασμένα επίθετα ζώα και πτηνά [2]

24

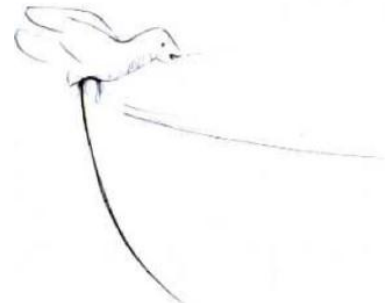
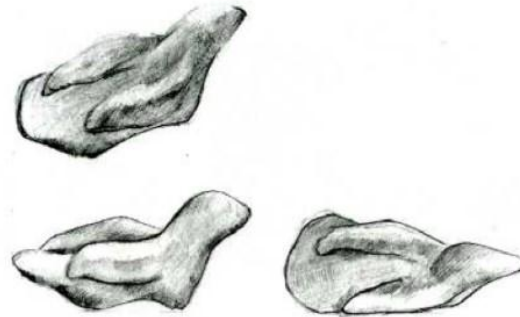
Αποσπασμένα επίθετα ζώα και πτηνά [3]

25

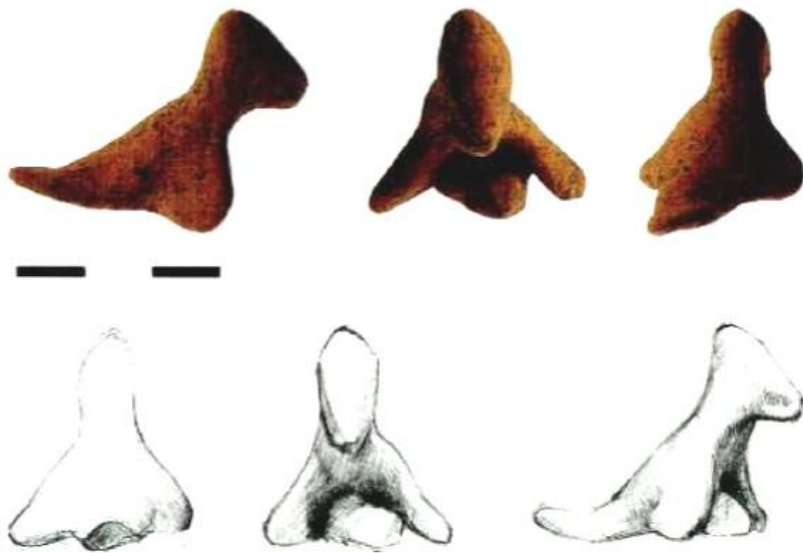
26

27

Αποσπασμένα επίθετα ζώα και πτηνά [4]

28

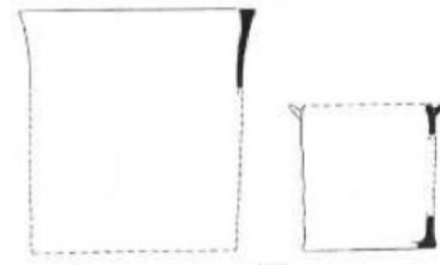

29

Σχήματα αγγείων

- Καδόσχημα
- Πιθοειδή
- Λεκανίδες
- Φιάλες
- Λοπάδες

30

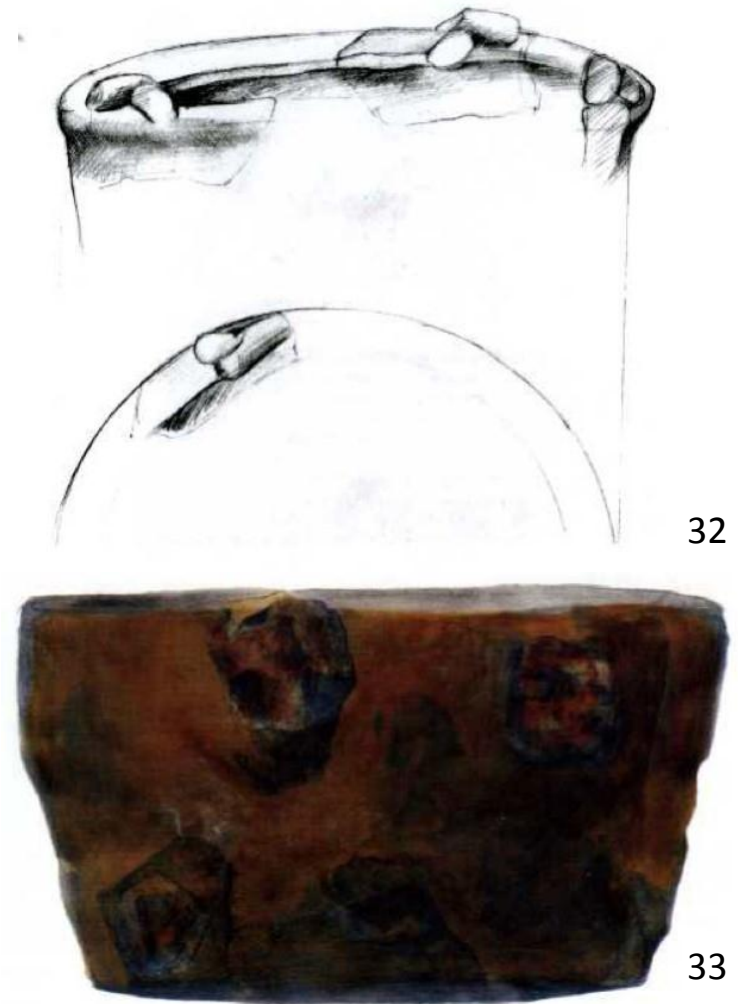
31

Συνθέσεις

- Αφαιρετικές συνθέσεις:
Το αγγείο αποτελεί και το υπόβαθρο που αποδίδεται ελλειπτικά και υπονοείται.
- Περιγραφικές συνθέσεις:
Το υπόβαθρο δηλώνεται με κομμάτια πηλού (βράχοι, δένδρα κλπ.).

Ο τρόπος θέασης

- Ο συνολικός τρόπος θέασης του αγγείου
- Η θέαση από πάνω (οπτική πτηνού ή χάρτη)
- Η θέαση κατ' ενώπιον
- Η διπλή οπτική

34

Κανόνες συγκρότησης και θέασης τοπίου

- Λιτότητα
- Συμπύκνωση διά αποκλεισμού
- Γνωστική κατάταξη
- Επανάληψη
- Ασύμμετρη σύνθεση

35

Πιθανές πηγές έμπνευσης

- Τραχωτά αγγεία
- Σχηματικότητα
- Παραστατικότητα

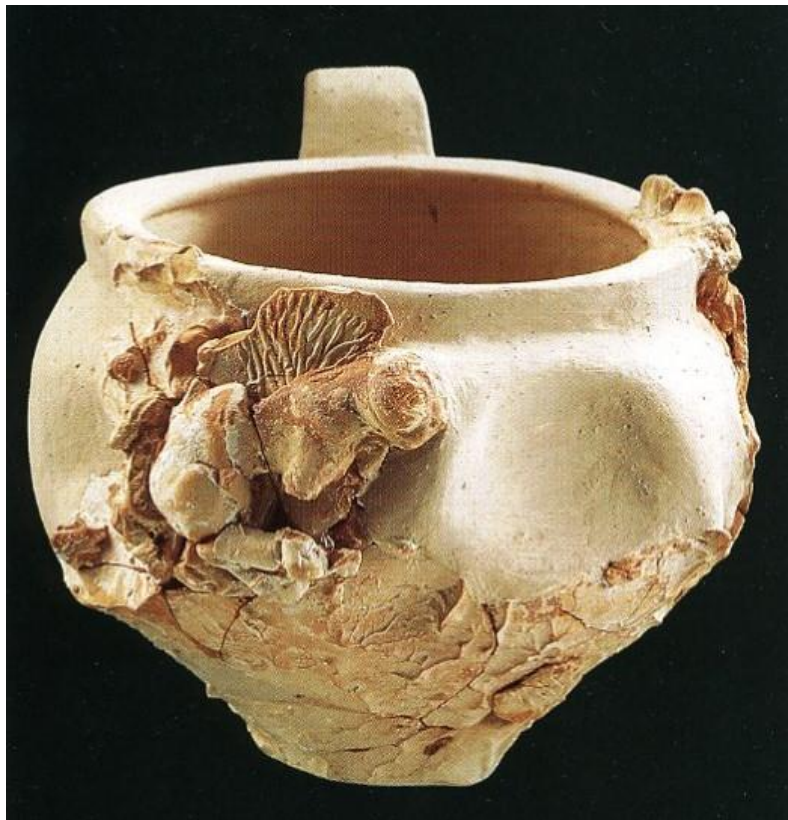

36

Πιθανά κέντρα πλαστικής διακόσμησης

Μάλια

37

Παλαίκαστρο

38

Θαλασσινό τοπίο

39

40

Το πλαίσιο της διακόσμησης

41

42

Χωρίς υπόβαθρο

43

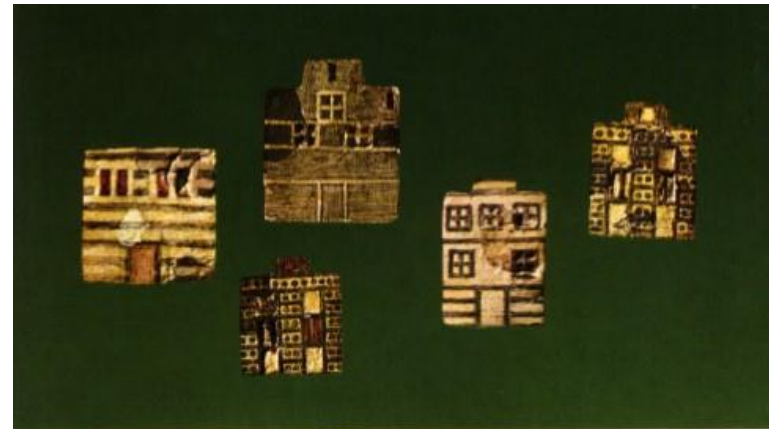

44

Ανάγλυφα τοπία

Φυσικό και αστικό τοπίο

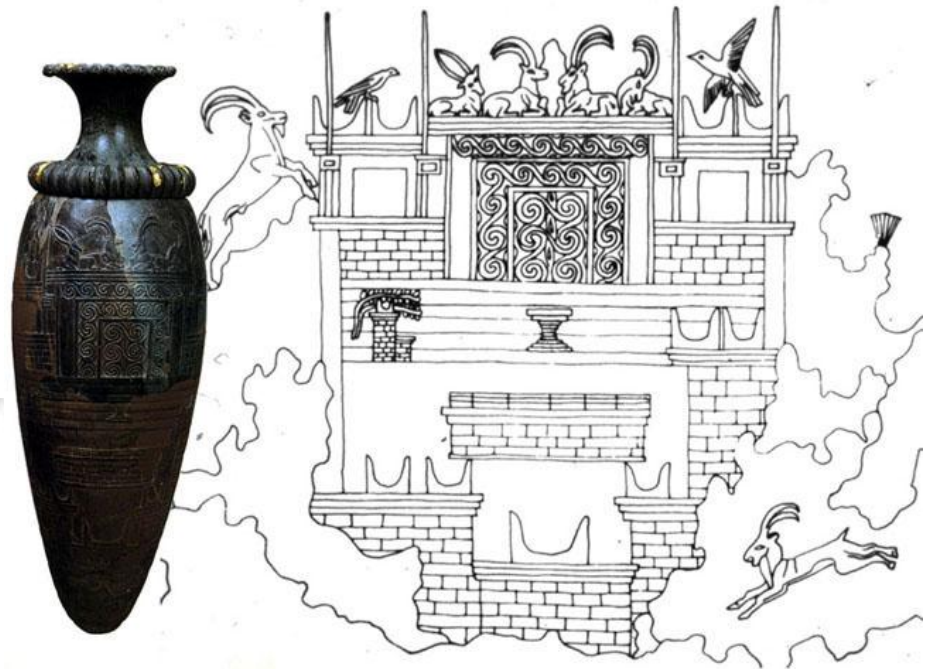
47

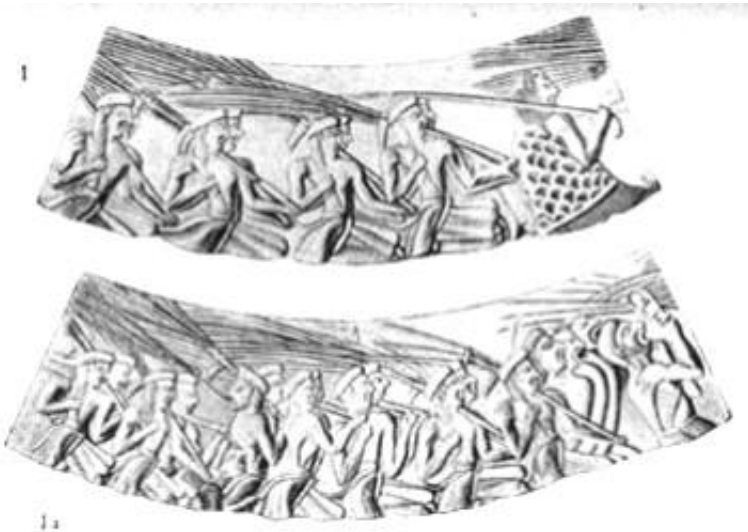
Αφηγηματικότητα στο τοπίο

48

50

49

Το τοπίο των τοιχογραφιών

51

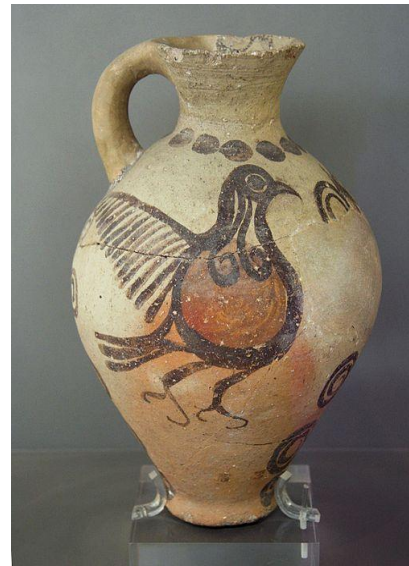
Η ανάγκη πλαισίωσης

Κυκλαδικές εμπνεύσεις

52

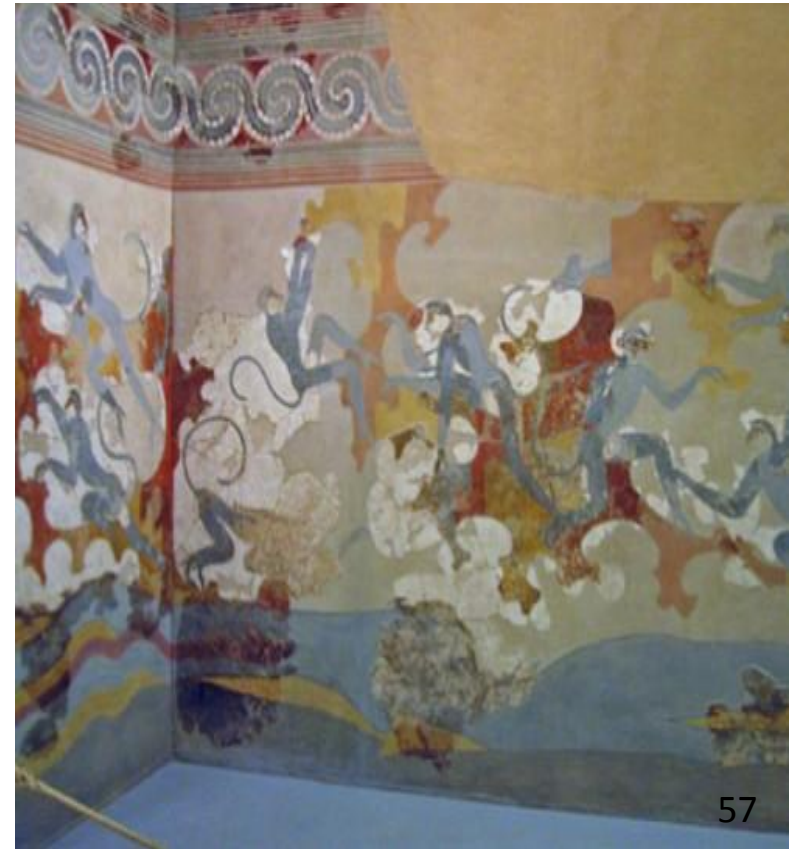
53

54

Εννοιολογικά συγκροτημένα τοπία

Μινωικά τοπία

- Αστικός χώρος
- Συχνότητα ανθέων
- Κόκκινο βάθος
- Ποικιλία τοπίου
- Ομοιομορφία στοιχείων και τυποποίηση (κρίνα)
- Εναλλαγή φόντου
- Μικρό δέντρο

58

59

Τοπίο και άνθρωποι

60

61

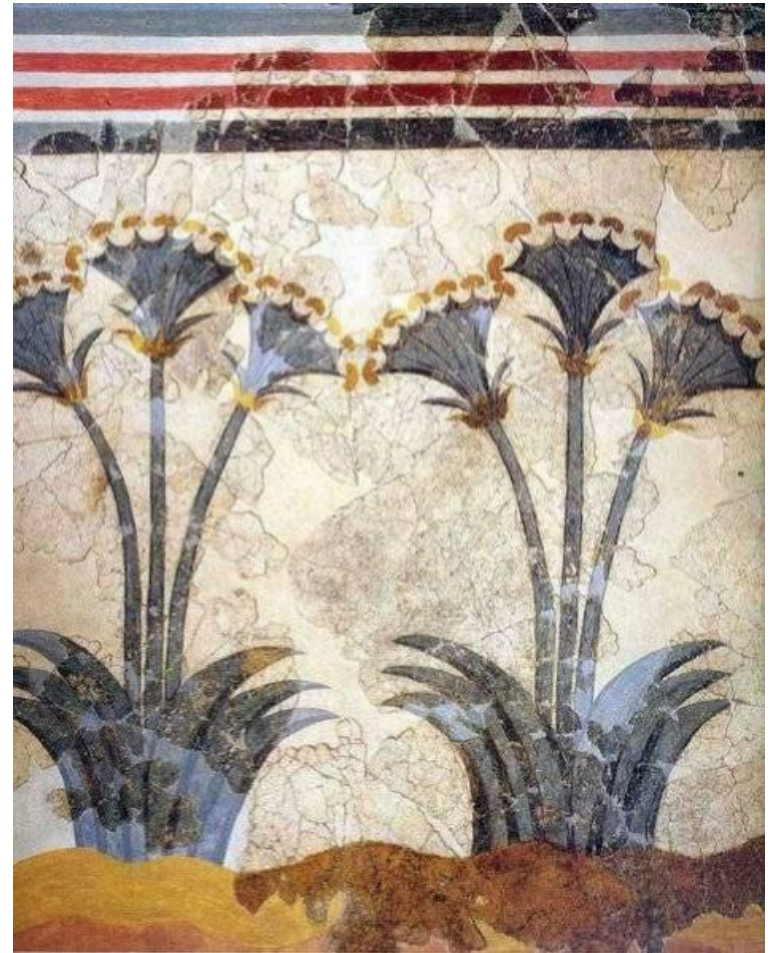
62

Διακοσμητικότητα

63

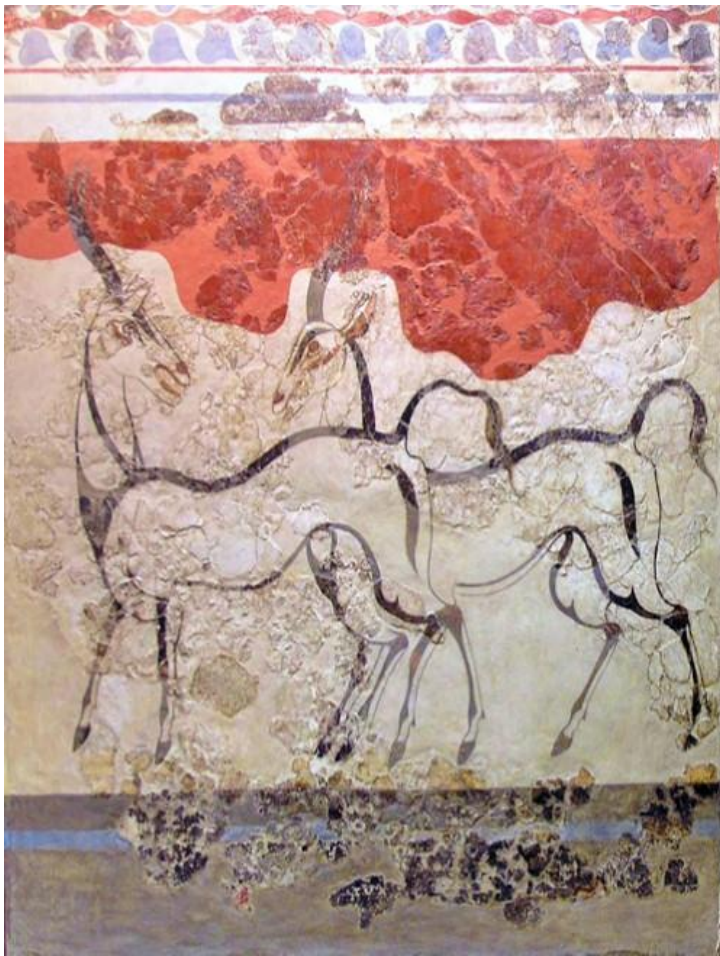

64

Το υπόβαθρο (φόντο)

65

66

Η λειτουργία της εικόνας

67

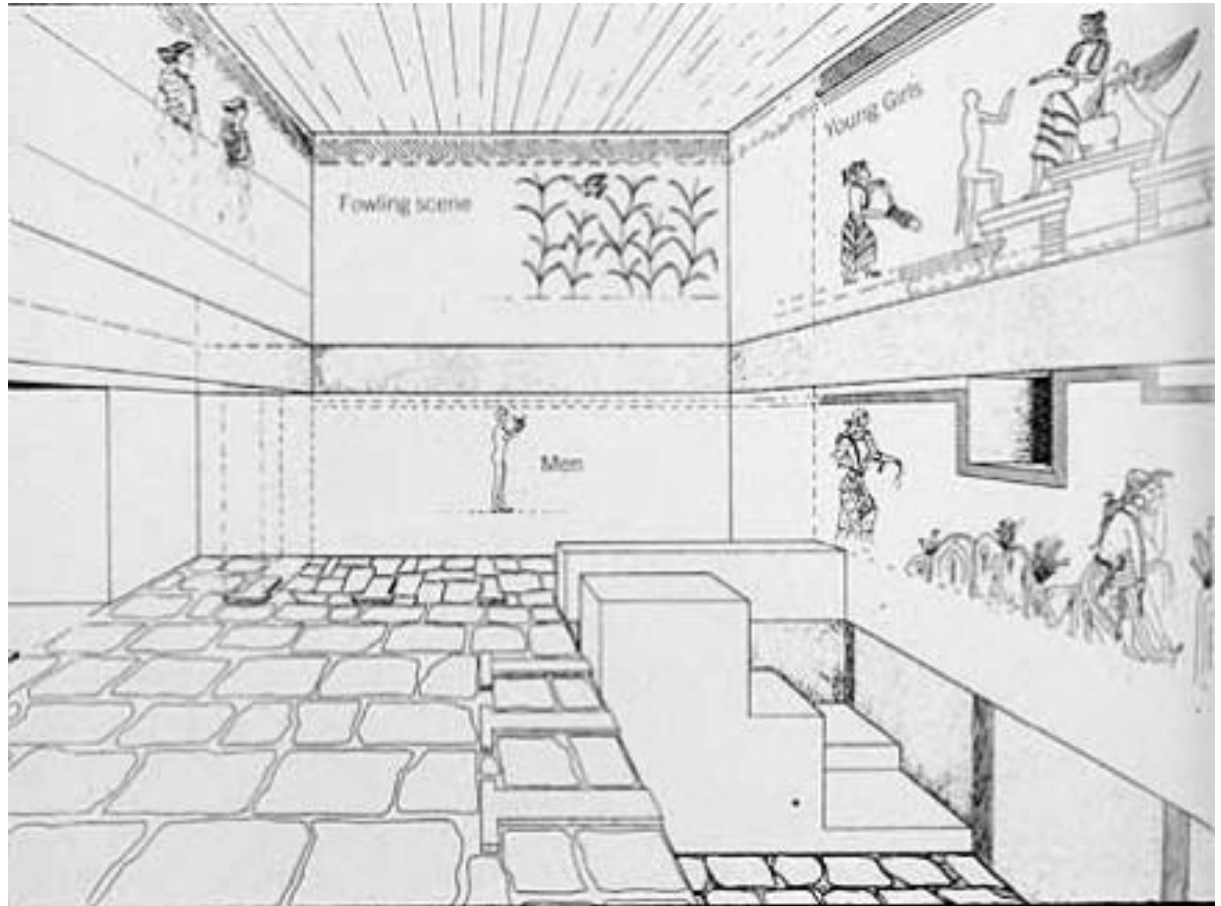
68

Η εννοιολογημένη πρόσληψη

69

70

Τέλος

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Έχουν προηγηθεί οι κάτωθι εκδόσεις:

- Έκδοση διαθέσιμη εδώ <http://eclass.uoa.gr/courses/ARCH366/>

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Γιώργος Βαβουρανάκης 2015. Γιώργος Βαβουρανάκης. «Αρχαιολογία του τοπίου: θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις. Ενότητα 3.4: Το τοπίο στη Μινωική τέχνη». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/ARCH11/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (1/9)

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες

Εικόνα 1: Εξώφυλλο βιβλίου "Μινωικά εικαστικά τοπία: Τα αγγεία με τις επίθετες πλαστικές μορφές από το Ιερό Κορυφής του Βρύσινα και η αναζήτηση του βάθους", Ίρις Τζαχίλη, 2011. Copyrighted.

<http://www.aegeussociety.org/images/uploads/new-books/2011/Vrysinas-400.jpg>

Εικόνα 2: Η τοιχογραφία με το ποτάμι, από την εποχή του Χαλκού. Public domain.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Akrotiri_river.jpg

Εικόνες 3-4-5-6-7-8-9-10: Αγγεία με διάφορες παραστάσεις. Ίρις Τζαχίλη, 2011, Μινωικά εικαστικά τοπία: Τα αγγεία με τις επίθετες πλαστικές μορφές από το Ιερό Κορυφής του Βρύσινα και η αναζήτηση του βάθους. Copyrighted.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (2/9)

Εικόνα 11: Πήλινο σύμπλεγμα του 13ου π.Χ. αιώνα από τον θολωτό τάφο του Καμηλάρη, της περιοχής Αγίας Τριάδας. Copyrighted.

http://static.wixstatic.com/media/b66032_b3da0cf78ce6477d9c708d77f6774572.jpg_srz_p_327_349_75_22_0.50_1.20_0.00_jpg_srz

Εικόνα 12: Ομοίωμα ιερού με λατρευτές. Christopoulos, G., (ed.), History of the Hellenic World, vol. 1, Prehistory and Protohistory, Ekdotike Athenon, Athens 1970, p. 226-227. Ministry of Culture. Copyrighted.

http://www.fhw.gr/chronos/02/crete/images/minextra/kam_mod.gif

Εικόνες από 13 έως 35: Αγγεία με διάφορες παραστάσεις και επίθετα. Ίρις Τζαχίλη, 2011, Μινωικά εικαστικά τοπία: Τα αγγεία με τις επίθετες πλαστικές μορφές από το Ιερό Κορυφής του Βρύσινα και η αναζήτηση του βάθους. Copyrighted.

Εικόνα 36: Μινωική κεραμική. Copyrighted.

<http://traumwerk.stanford.edu/Knossos/Images/mmi-b.jpg>

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (3/9)

Εικόνα 37: Αγγείο Μαλίων με ανάμιξη θαλάσσιων στοιχείων και χερσαίου τοπίου. Copyrighted.

Εικόνα 38: Αγγείο Παλαίικαστρου που απεικονίζει βοσκό μαζί με κοπάδι προβάτων ή κατσικιών. Copyrighted.

Εικόνα 39: Part of a fruit stand from Phaistos. Foot of a fruit stand with relief dolphins, rocks and cockles. Palaeopalatial Period (1800 - 1700 BC) Heraklion Museum. Copyrighted.

http://interkriti.org/dbsf/pages_pics/11/1110007/find_phaistos21.jpg

Εικόνα 40: Φαιστός. Πίθος με γραπτή διακόσμηση θαλάσσιου θέματος. Παλαιοανακτορική περίοδος. Copyrighted. <http://www.crete-kreta.com/files/u2/KamaresWareJar.jpg>

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (4/9)

Εικόνες 41-42-43-44: Αγγεία με πλαστική διακόσμηση ζώων και πτηνών. Ίρις Τζαχίλη, 2011, Μινωικά εικαστικά τοπία: Τα αγγεία με τις επίθετες πλαστικές μορφές από το Ιερό Κορυφής του Βρύσινα και η αναζήτηση του βάθους. Copyrighted.

Εικόνα 45: Πλακίδιο με απεικόνιση αιγάγρου με το μικρό του. Ύστερη Εποχή του Χαλκού, περίπου 1600 π.Χ..Κνωσός, Ανάκτορο, ιερά θησαυροφυλάκια. Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού. Copyrighted.

<http://www.odysseyadventures.ca/articles/knossos/006.goatPlaque.jpg>

Εικόνα 46: Ανάγλυφο πλακίδιο θαλάσσιου κόσμου. Copyrighted.

Εικόνα 47: Προσόψεις σπιτιών από φαγεντιανή, Κνωσός ανάκτορο. Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού. Copyrighted.

http://odysseus.culture.gr/java/image?foto_id=3439&size=l1

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (5/9)

Εικόνες 48-49: Το αγγείο των θεριστών και η αναπαράστασή του. Public domain.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Harvester_Rhyton.jpg

Εικόνα 50: Αγγείο και ιερό κορυφής. Copyrighted.

<http://www.biroz.net/words/minoan-epiphany/f19-zakros-rhyton.jpg>

Εικόνα 51: Knossos - The Tripartite Shrine Fresco. Copyrighted.

http://www.interkriti.org/dbsf/pages_pics/15/1512310/parisienne_fresco01.jpg

Εικόνα 52: Νιπτήρας με αναπαράσταση φυσικού κόσμου με πλαίσιο στο πάνω μέρος. Copyrighted.

https://classconnection.s3.amazonaws.com/982/flashcards/2122982/jpg/35_akrotiri_mm_pottery1360794382356.jpg

Εικόνα 53: Κανάτα με πτηνό, Κυκλάδες, περίπου 1600 π.Χ.. Copyrighted. [https://s-media-cache-](https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/236x/c3/cb/74/c3cb74c23d7c85e2a07aeb93f47ceae5.jpg)

[ak0.pinimg.com/236x/c3/cb/74/c3cb74c23d7c85e2a07aeb93f47ceae5.jpg](https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/236x/c3/cb/74/c3cb74c23d7c85e2a07aeb93f47ceae5.jpg)

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (6/9)

Εικόνα 54: Μεσοκυκλαδικής κεραμικός κύλινδρος με τους αλιείς. Phylakopi III, Melos. Early 16th cent. BCE. National Museum, Athens. Copyrighted.

<http://t2.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSXHxTsFCCjqphZ1mv1b2f4vjkPKhLZ60tCt86F9TMFeaHogKdA>

Εικόνα 55: Θραύσματα αναπαράστασης χελιδονόψαρων από την περιοχή της Φυλακωπής. Public domain.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flying_fish_fragments.jpg

Εικόνα 56: Τοιχογραφία της Άνοιξης. Public domain.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:NAMA_Akrotiri_4.jpg?uselang=el

Εικόνα 57: Τοιχογραφίες των μπλε πιθήκων. Ακρωτήρι (Σαντορίνη). Μουσείο Προϊστορικής Θήρας. Public domain.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pr%C3%A4historisches_Museum_Thira_Blaue_Affen_02.jpg?uselang=el

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (7/9)

Εικόνα 58: Τοιχογραφία του κροκοσυλλέκτη πίθηκου. Copyrighted.

https://jaeawkins.files.wordpress.com/2011/06/010_bluemonkeys.png?w=566&h=237

Εικόνα 59: Τοιχογραφία με τις πέρδικες, (1450-1350 π.Χ.), Κνωσός, «Καραβάν-Σεράι». Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου. Copyrighted. http://world4.eu/wp-content/uploads/2014/11/palace_of_minos_knossos_partridge_fresco.jpg

Εικόνα 60: Τοιχογραφία από την ανασκαφή του Ακρωτηρίου στην Σαντορίνη. Public domain.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Akrotiri_fresco_shipwreck.png?uselang=el

Εικόνα 61: Τοιχογραφία της πομπής των πλοίων, από την Εποχή του Χαλκού, στην ανασκαφή στο Ακρωτήρι, Σαντορίνη. Public domain.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:AKROTIRI_SHIP-PROCESSION-FULL_PANO-3.jpg?uselang=el

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (8/9)

Εικόνα 62: Τοιχογραφία από ένα τοπίο με ποτάμι. Public domain.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Akrotiri_river.jpg?uselang=el

Εικόνα 63: Τοιχογραφία των Κρίνων. Public domain.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:%CE%A4%CE%BF%CE%B9%CF%87%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CF%89%CE%BD%CE%BA%CF%81%CE%AF%CE%BD%CF%89%CE%BD_%CE%91%CE%BC%CE%BD%CE%B9%CF%83%CF%8C%CF%82_377.jpg?uselang=el

Εικόνα 64: Τοιχογραφία λουλουδιών από το Ακρωτήριο Σαντορίνης. Public domain.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Akrotiri_papyrus.jpg?uselang=el

Εικόνα 65: Τοιχογραφία με αντιλόπες. Public domain.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:NAMA_Akrotiri_3.jpg?uselang=el

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (9/9)

Εικόνα 66: Τοιχογραφία Τίρυνθα. Copyrighted. <http://www.e-yliko.gr/htmls/istoria/icons/files/images/myc-fresco/61.jpg>

Εικόνα 67: Τοιχογραφία των δελφινιών στο παλάτι της Βασίλισσας, Κνωσός. Public domain.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Knossos_fresco_of_dolphins_in_queen%27s_palace.JPG?uselang=el

Εικόνα 68: Δάπεδο στην Πύλο, 1250 πΧ.. Copyrighted.

Εικόνα 69: Τοιχογραφία βάζου με λουλούδια. Copyrighted. <http://www.idryma-theras.org.gr/images/Wall%20Paintings/21%20Flower%20vase%2064p97.jpg>

Εικόνα 70: Η συνολική θεματική ενότητα, δηλαδή η τοιχογραφία με τις Κροκοσυλλέκτριες και η τοιχογραφία με την Πότνια θηρών, περιλαμβάνει μία θεότητα, μία ιέρεια και τρεις κροκοσυλλέκτριες. Copyrighted. http://farm7.static.flickr.com/6202/6080569903_2774d64b96.jpg

